

מסים

מס העובונות הגדל והולך מונע בעד דור אחד להעביר את פרי עמלו לדור שבא אחריו. כך הושמט הבסיס מתחת למאמץ הרציף והממושך. בתנאים אלה, שום תרבות אינה יכולה להתקיים זמן רב.

הנה, על כן, השלבים: כאשר המיסוי בימי שלום עובר על 10% של ההכנסה הלאומית מתחיל ההון לברוח. כאשר נגמרת הבריחה, יכול המס לעלות ל-20%, מול התנגדות גוברת והולכת, הלושט צורה של השתמטות קיצונית. מעל ל-20%, מכניס המס באופן פרופורציונלי פחות. מעל ל-25% המס אינפליצה המורה, המורידה גם את ערך המס שנגבה. מעל ל-30%, בולטת ירידת ההשפעה של המדינה בעולם, אשר המומחים גילה עוד קודם לכן. ב-35% יש ירידה בולטת של החופש והיעילות. ב-36% בא האסון, המוחלט והסופי — אך לא תמיד מיד.

המיסוי מעל לגבול זה אפשרי זמנית ביעילות מלחמה, אך הוא קטלני בימי שלום. לרוב המדינות, 36% הם פי התהום.

בישראל הגיעו המסים בשנה השוטפת ל-27% מן ההכנסה הלאומית. בשנה הבאה יעלה האחוז. לפי הניתוח של פארקינסון, מתקרבת המדינה לעברייפּיפּחה.

★ ★ ★

כ אשר ההשתמטות מתשלום המס היא הרבה יותר וזולה משלום המס עצמו, ברור שגם אנשים הגונים נוטים ל"השתמט". זה המצב כיום בכל העולם המערבי, וגם בישראל.

יש דרכים רבות להשתמטות. רוב הדרכים סודיות, כי מי שמגלה חור בחוק, בעדו הוא יכול לעבור בקאד'קס שלו, לא יגלה זאת לשכנו. אולם הדרך העיקרית היא לנהל את העסקים כך שלא תהיה כמעט הכנסה, אלא רק גידול הרכוש. כי מס ההכנסה חל רק על ההכנסה, ורק מס העובונות חל על הרכוש. ולא להיות בעל רכוש (אלא רק בעל הכנסה) כשהוא מת, ואילו גובהה כשהוא חיה, הכל להיפך: כל עוד חי קרבנו יש לו הכנסות, וכשהוא מת יש לו רכוש.

אפשר להשתמט ממס העובונות על ידי העברת כל הרכוש ליורשים לפני המוות. אפשר להשתמט ממס ההכנסה על ידי ספרות במניות בבורסה. מי שאינו מסוגל לכך, מטב שימצא דרך לרשום את ההכנסות שלו בחשבון ההוצאות. למשל: את מכונת הפאר שלו עליו לרשום כמשאית, את אשתו כמזכירה פרטית, את בתו ככתבת, את טיוליו הפרטיים כנסיעות עסקיות, ואת ארוחותיו הדשנות כהוצאות לאירוח לקוחות. בצורה זו יכולה הכנסה שמנה להיעלם כרוח רפאים, מבלי להשאיר אחריה עקבות.

כאשר האדם מתרגל להשתמט ממסים, כאשר הוא מתחיל לראות את השוטר כסכנה פוטנציאלית, הוא מתחיל לבזוז את החוקים אחרים. האורח ההגון הופך לפושע. התנגדותו לתשלום המס גוברת כל שגוה משוכנע יותר שכספו מבוזבז לריק.

הדבר לא היה תמיד כך. שליטים קודמים לא ביזבוזו כסף במובן המודרני. ארמונות, גני שעשועים, אדמות יקרות, רקדניות, פלגשים, מזון מיוחד ויינות נדירים, לא היו בגדר ביזבוז. להיפך, איהשימוש בהם היה ביזבוז. הנתונים לפחות נהגו מספיק המתורות. המלכים יכלו לחסוך במלבושי הרקניות — ואכן, רבים עשו זאת — אבל הדבר לא מצא חן בעיני נתניהם.

הביזבוז המודרני שונה לגמרי. כמויות גדולות והולכות של כסף מוצאות על ידי הממשלה על דברים שכל איש מבחין בחוסר-תועלתם. ביזבוזות זו היא גרם חשוב במצב. יכול אדם לשלם מס כבד בשביל דברים שכולנו מסכימים שהם חיוניים. דבר אחר לגמרי הוא לשלם מס בשביל דברים חסרי-תועלת, מוזיקים ואבסורדיים.

ממשלה זולה תעשה יותר

ס ניגורו המסים הגבוהים יוצאים בדרך כלל מן ההנחה, כי ככל שגוברות הוצאות הממשלה, כך גוברת התועלת שהיא מביאה לאזרחיה — אם על ידי הגברת הבטחון, אם על ידי מתן סעד לזרעיהם, ואם על ידי ייזום מפעלי פיתוח.

אין דבר הרחוק יותר מן המציאות. ככל שגדל התקציב הממשלתי, כך גוברת הביזבוזות הביורוקרטיות. הפוגע גם בבטחון, גם בסעד וגם בפיתוח. המדינה המוציאה את הכסף הרב ביותר על בטחון אינה לרוב בעלת הצבא הטוב והגדול ביותר.

בשום שטח אין הביזבוז מטבעו גדול יותר מאשר בשטח הצבאי. טייס הצונח במטוס-סילון אינו חושב על מחיר המטוס, ומלח היריה טורפו אינו חושב על הכסף המושקע בו. השוואת התקציבים הבטחוניים של המדינות, ערב שתי מלחמות העולם, מוכיחה כי בשני המקרים הוציאה בריטניה הרבה יותר כסף מאשר גרמניה, באופן יחסי למספר הדיביזיות — ובשני המקרים היה הצבא הגרמני יעיל יותר.

בשנים האחרונות, בהן איבדה ארצות-הברית את עליונותה בכלי-נשק, היא הוציאה חלק גדול והולך מהכנסתה הלאומית על תקציב-הבטחון. מאות מיליוני דולארים הוצאו בכל שנה על תוכניות-ייצור של טילים אשר ייצורם הופסק באמצע, אחרי שנתברר שאין להם שחר.

בעוד שנגנוני משרדי-הבטחון בבריטניה ובארצות-הברית גדלו במאה הנוכחית בצורה פנטסטית, התנגדו אותם המנגנונים לכל ההמצאות החדשות שיכלו לתת להם עליונות על האויב. הם גרמו רק להארכת הדרך ולריבוי המכשולים שכל המצאה חדשה צריכה לעבור, עד הגיעה לידי החייל הקרבי הפזיז. הרובה האוטומטי הונהג בצבא מכסיקו לפני ארבעים שנה, בארצות-הברית לפני עשרים שנה, ובאנגליה לפני שנה אחת בלבד. נשק אנטי-טנק, מקלעים קלים, ותותחים משוכללים וטנקים חדשים הונהגו באיחור של שנים בגלל הדרך הביורוקרטית הארוכה וגישתם החבלנית של הפקידים. לפיכך אין כל קשר בין גודל תקציב-הבטחון לבין כושר-הבטחון של מדינה מסוימת. השאלה אינה: כמה כסף הוצא על בטחון? אלא: איזה חלק של כסף הוקדש באמת לשיפור הבטחון, ובאיזו יעילות.

הוא הדין ביחס למחקר. אין קשר בין טיב המחקר לבין גודל הסכומים אשר המדינה מקדישה למטרה זו. כי מנגנוני-המחקר הממלכתיים נוטים תמיד להפריע למדענים. תחת להניח להם להמציא בשקט את המצאותיהם, מנסים הפוליטיקאים להכתיב לחוקרים יעדים קבועים מראש. מאחר שהפוליטיקאים אינם יודעים מאומה על המדע, מצמצם פיקוח זה את תחום המחקר ומחבל במקרה היסודי, שישא פירות רק מחר. זה, אגב, גם המצב במדינת ישראל.

עד כמה אין קשר בין תקציבי-הפיתוח לבין הפיתוח הממשי, בולט במיוחד בישראל.

דרך המסים: ההוצאות הממשלתיות מתרוממות תמיד לגובה הכנסות המסים

מפעל סדום, בו בוזבוזו עשרות מיליוני ל"י בגלל ניהול ממשלתי קלוקל, הוא דוגמה חותכת. דוגמה שנייה: רכישת הבריטניות של ארבע.

צורה אחרת של ביזבוז ממשלתי בעולם, ובמיוחד בישראל, הוא שגעון-הפרסום של פקידים הממשלה. פקידים רבים יוצאים לדרך חיייהם כשהם חולמים על עתיד של סופר, משורר או מחזאי. רק בלידת-ברירה הם הופכים ביורוקראטים. הם מוכנים תמיד לשפוך דיו על חשבון הציבור, וזרם אדיר של פרסומים ממשלתיים יוצא ממכשיר-הדפוס. איזה מספק יכול לעמוד מול הפיתוי להוציא בטאון ליהדותו? איזה ראש-מחלקה לא ירגיש רטט בלבו למראה העלון של המחלקה? איזה פוליטיקאי לא יתמוגג מאושר בראותו את תמונתו מפארת את שערו של עתון המופיע על חשבון משלם-המסים?

למשלה יש, כמוכן, מבקרים המספקים על ההוצאות. הם בודקים את חשבון הבולים. הם עוברים על חשבונות האש"ל. יש גם מבקר המדינה המעיר על אי-סדרים. אבל מבקר המדינה אינו מביע דעתו אם בכלל יש צורך במשרד ממשלתי מסוים.

בכל ממשלה ישנן מחלקות שמטרתן נעלמה מזמן — אם בכלל היתה להן אי-פעם מטרה. בישראל קיימים עשרות מוסדות שהוקמו בשלבים שונים של המפעל הציוני, לפני קום המדינה, והממשיכים להתקיים, להתרחב ולהתנפח אף שזמנן נעלמו הנסיבות שהולידו אותם. מחלקת-עליה יכולה להתקיים בלי עליה, קרן-קיימת יכולה לשגשג כשאין קרקע לגאול, מחלקה כלכלית יכולה לספק די חומר להעסקת שלושה דוברים רשמיים, אחרי שכל סמכויותיה הועברו מזמן למחלקה אחרת. כשהתפקיד נעלם, מוצא המנגנון בנקל תפקיד אחר, שאיש לא חלם עליו קודם. הפקידים מעוניקים את עצמם, מתרבים, נוסעים לחוץ-לארץ, מפרסמים בטאון ומקיימים מסיבות-עטונאים. הציבור משלם.

★ ★ ★

ה עבודה מתרחבת כדי למלא את הזמן העומד לרשותה. פקידים מתרבים. הוצאות הממשלה עולות לגובה הכנסות הממשלה, ומעבר לזה. התוצאה היא שהממשלה מפקיעה חלק גדול והולך של ההכנסה הלאומית. היא סופגת יותר ויותר מן המרץ, היוזמה, הכשרון וההכנסות של הציבור. ואילו עומס המסים מרש מן הארץ את כל האמצעים שהממשלה אינה סופגת בעצמה.

למראה המספרים הפנטסטיים של ההכנסות הממשלתיות, והמספרים הפנטסטיים של הביזבוז, מתחיל משלם-המסים הממוצע לראות בכל מס שור. כאן הוא טועה, כי המסים דרושים לחברה התרבותית. הממשלה צריכה להוציא כסף על כמה מסרות דרושות, ואפילו נאצלות. על האזרח להשתתף בבטחון המדינה, בקיום החוק והסדר. רק חסרי-האזרחות יודעים מה רב ערכם של מדינה, דגל, גאווה לאומית. מדינה שאינה גובה מסים, אין לה כוח. כשהיא דורשת מעט, יש לה רק מעט לתת.

הערכת הגובה הנכון של המסים היא ענין יחסי. צריך להיות שביל-זהב בין הנקודה בה אין האזרח נותן כלום, לבין הנקודה בה לוקחת הממשלה את הכל. אין טעם לדבר על הנקודה הראשונה — כי הנטייה בימינו היא תמיד בכיוון ההפוך. לכן יש להשקיע את כל המרץ בקביעת הנקודה בה חייב המיסוי להיפסק.

אין אפשר לקבוע נקודה זו?

סימני-הסכנה מופיעים בסדר הבא: ראשית, מסתבר כי הממשלה סופגת חלק גדול מדי של הכשרון והמרץ של הציבור, דבר הגורם לירידה ביוזמת הפרט ולעליה באדישותו. שנית, יש ירידה בחוש הבעלות, ומקומו נתפס על ידי הקנאה. שלישית, יש ירידה של חופש, ובמקומו באה רוח תלות. רביעית, יש ירידה בהרגשה שיש חוכן לחיים, ובמקומה באה רוח מרדנית — בעיקר בקרב הנוער, בו מתרבים הגברכים והעבריינים הצעירים. כל זה מסתכם בירידת האינדיווידואליזם והאחריות של הפרט.

כמה אם כן, צריכה הממשלה לגבות בימי השלום, הגבול צריך להיות 20% מן ההכנסה הלאומית — 7% פחות מן הגובה הנוכחי של המסים בישראל. אפשר להעלות שיעור זה בעת מלחמה ממשית, בתנאי שהמס ירד מיד בתום הלחימה.

יתנגדו לכך אותם החוששים כי הדבר יגרום להקטנת השרותים הסוציאליים של המדינה. האם ממשלה זולה יותר תהיה גרועה יותר? התשובה היא: להיפך, ממשלה זולה יותר תהיה גם טובה יותר. האמצעים הבלתי-מוגבלים העומדים לרשות הממשלה רק סותמים את צינורות היממשל בפקידים ובניירות מיותרים. המסים הגבוהים מביאים רק לידי עיכוב ביורוקראטי.

כאשר ייקבע מה החלק מן ההכנסה הלאומית שמותר לממשלה לקחתו, וכאשר ייקבע כמה מותר לכל משרד ממשלתי להוציא, תיתן המרצה הדרושה לחסכון. כאשר כל גרעון יביא בעקבותיו פיטורים אוטומטיים, יסתבר שאפשר לעשות יותר דברים ובהרבה פחות כסף.

הנה כי כן, זה פרי הנסיון: קבעו גבול מוחלט להכנסות הממשלה, והניחו להוצאות להסתדר בתחום זה.